

avantgardy sa stala námetom troch príspevkov: M. Bátorová sa venovala analýze experimentálneho románu J. C. Hronského Pisár Gráč, B. Zelinsky sa v nemčine napísanom príspevku zamerával na používanie obrazu v diele Rudolfa Fabryho vo vzťahu k Apollinairovi a Bretonovi; F. Štrauss sa pokúsil o definíciu rytmických parametrov nadrealistického verša. Obraz avantgardy v tretej časti zborníka dopĺňajú štúdie o tvorbe Georga Trakla a jeho vzťahu k expresionizmu (P. Kučera), o českom poetizme (M. Kubínová) a prvkoch ezoterickej tradície v poetickom diele Fernanda Pessou (M. Petrovská).

P. Winczer vo svojej štúdii poznamenáva, že „... bádatelia sa spravidla na škodu veci uzatvárajú do rámca vlastnej národnej literatúry“ (s. 16). Je dobrým znakom, že mnohé príspevky v zborníku (najmä v jeho druhej časti) sa snažia ak nie priam o multilaterálne, tak aspoň o bilaterálne komparácie. Javí sa mi však na škodu veci, že mnohé príspevky ostali v cudzom jazyku (či už v nemčine, angličtine, francúzštine, taliančine, poľštine), lebo predsa len je určený v prvom rade slovenskému čitateľovi. Zborník je obsahovo i odborné kvalitný, pestrý a zaujímavý (predovšetkým tým, že odhaľuje zaujímavé filozofické a politické kontexty avantgardných úsílí). Samozrejme, nenárokujeme si úplnosť uchopenia takého zložitého fenoménu, akým je avantgardná literatúra prvej polovice 20. storočia; svojím záberom a rôznorodosťou prístupov však poskytuje dobrý základ, na ktorom sa dá stavať ďalší výskum, ktorý by sa odvážil o ucelenejšiu syntézu rozsiahleho materiálu.

Róbert Gáfrik

Šubrt, Jiří: *ŘÍMSKÁ LITERATURA*. Praha : OYKOYMENTH, 2005. 502 s.

Dva roky po vydaní českého variantu *Dejín rímskej literatúry* z pera talianskeho bádateľa B. G. Conteho v pražskom vydavateľstve Koniasch Latin Press prinieslo iné pražské vydavateľstvo českému publiku monografické

spracovanie tej istej témy, tentoraz z dielne domáceho, českého autora. Keďže sme o rímskej literatúre v Conteho podaní referovali na stránkach Slovenskej literatúry (51/2004, č. 6, s. 487 – 489), nebude od veci všimnúť si aj publikáciu Jiřího Šubrtu, vychádzajúcu v nezvyčajne krátkom časovom odstupe. To naznačuje, že autor ponúkne čitateľom trochu iný pohľad na túto problematiku a iný spôsob výkladu.

Celková štruktúra výkladu sa pridrža rovnakej periodizácie, ibaže Šubrt zhrňa obdobie republiky do jednej časti a nečlení túto epochu na tri osobitné fázy. Mizivý význam domácej slovesnosti ho oprávnil venovať minimálnu pozornosť nevýrazným zárodkom umeleckej literatúry v dávnom Ríme a charakterizovať rímsku literatúru ako svojím pôvodom prekladovú (s. 8). Napriek tomu nemožno tvrdiť, že by Šubrt spisbu tohto obdobia, zachovanú často iba v zlomkoch, priestorovo citeľne ukrátil. Aj Augustovej ére venuje úmernú pozornosť, pričom sa v tejto časti takisto sústreďuje na hlavné osobnosti poézie Vergília, Horátia, Ovidia, na ľúbostnú elégiu a dejepisectvo na čele s Liviom. Časti III a IV o literatúre včasného, resp. neskorého cisárstva nielenže získali trochu viac priestoru, ale autor posunul predel epoch až k nástupu cisára Diocletiana (r. 284), kým Conte si zvolil ako medzník – podľa mojej mienky menej presvedčivo – už nástup dynastie Severovcov (r. 193 po Kr.). Netreba však zabúdať, že vo vývine rímskej literatúry predstavujú sporné desaťročia beztak dosť neproduktívne obdobie.

O Šubrtovom rozvrhnutí látky sa dá povedať, že sa v ňom premieta súčasný zvýšený záujem o tzv. neskorú antiku. Sám autor však pokladá tento pojem za priveľmi vágny (s. 351) a preferuje termín „literatúra neskorého cisárstva“; zásadne odmieta tradičné označenia „poklasická epocha“ či „úpadkové obdobie“ ako paušálne devalvujúce nálepky. Priestor vymedzený napr. sv. Augustínovi (s. 370 – 377, 432 – 437), ale aj kapitola o historiografii a hagiografii ukazuje, že autor vníma toto obdobie ako celkom svojské, so špecifickými a pozoruhodnými hodnotami, nie iba ako tápavé intermezzo

medzi pravou antikou a pravým stredovekom. Samozrejme, nenájdeme tu ani explicitne stanovený hraničný bod antickej literatúry, môžeme ho iba tušiť v životnom diele sevillského biskupa Izidora (+ 636).

Jednotlivým častiam nemožno uprieť racionálnu a vcelku účelnú štruktúru. Šubrt po úvodnej charakteristike obdobia ponúka kapitoly venované jednotlivým žánrom a v ich rámci spisovateľom a básnikom. Ako východiskový bod slúži všeobecný pohľad na daný žáner alebo kontúrovitý portrét príslušného autora, na to nadväzuje výklad, ktorý sa odvíja v dvoch súbežných stĺpcoch. Širší stĺpec sa zameriava na literárno-estetickú analýzu diel, užší zasa sústreďuje informácie prevažne encyklopedického charakteru, ktoré sa dotýkajú daného autora, diela (napr. *Catullova básnická zbierka*, s. 96; *Cento Probae*, s. 384), javu (napr. *contaminatio*, s. 30; *excesy na divadelní scéně*, s. 237; *parafráze*, s. 382) alebo reálií (napr. *Herecké spoločnosti*, s. 230; *Systém římského vzdělání*, s. 254). Autor sa nevyhýba problematizovaným stránkam literárnych diel, akým je napr. obscenita (s. 98, 301), a podľa mojej mienky správne odmieta hľadať priame prepojenie medzi charakterom diela a životom či spoločenským postavením spisovateľa. Svoje úvahy a závery dopĺňa citovaním vhodných dokladov v pôvodine i v súbežnom preklade; skratky citovaných diel obsahuje zoznam na s. 459 – 462. Hodnote publikácie zodpovedá rozsah výberovej bibliografie, ktorá sa člení podľa epoch a žánrov a obsahuje vyše 350 položiek. Obrazová výbava knihy je funkčná, no zároveň skromná.

Kapitoly či podkapitoly širšieho i užšieho stĺpca s obľubou nadpisuje Šubrt výstižnými latinskými výrazmi či citátmi: *Nugae* (s. 91 o Luciliovej satire), *Perfectus orator* (s. 112 o Ciceronových rétorických spisoch), *Ridendo dicere verum* (s. 159 o Horatiovej satire), *Perpetuum carmen* (s. 198 o Ovidiových Preménách), *Pompa diaboli* (s. 378 o divadle v 3. storočí) atď., ale aj neraz atraktívnymi českými titulkami: *Morální učení pro všední den* (s. 124 o Ciceronových prakticko-filozofických spisoch), *Korespondenční kurs stoické etiky* (s. 247 o Se-

necových Listoch) a pod. Dvojstĺpcové členenie, ktoré azda zohľadňuje didaktické ciele knihy, neraz ukazuje značné úskalía, keď expozé prebieha výrazne asynchrónne; napr. pokiaľ ide o Livia, na s. 208 – 216 širší stĺpec rozoberá Liviovu historickú epopeju, no v bočnom stĺpčeku sa Livius objaví až na s. 211 a siaha do tretiny s. 213, kde sa už začína hovoriť o filológovi a gramatikovi M. Verriovi Flaccovi.

Treba podčiarknuť, že kniha má vysokú odbornú úroveň, no pritom nie je napísaná prísne akademickým štýlom. Naopak, takmer na každej stránke cítime vôľu vyjadrovať sa uvoľnene, takže máme dojem živej univerzitnej prednášky, v ktorej nepôsobia rušivo ani niektoré inak skôr žurnalistické zvraty, napr. „*top ten*“ *řebříček římských komediografů* (s. 30, 42), *guru elegické poezie* o Corneliovi Gallovi (s. 188), *remake* (s. 279), *show business* (s. 380), ktoré majú rovnako ako hutné titulky medzi podkapitolami zvýrazniť, že aj rímska literatúra je plnokrvná literatúra a že patina strnulej starobylosti nemá primárny charakter. S touto modernizáciou výrazu súvisia aj prípady odklonu od klasickej flexie (s. 189: *Cupida*; s. 276 *Jupitera* miesto Jova). Ťažšie sa však dá obhájiť *Démétrios z Faléronu* miesto „z Faléra“ (s. 294) či dokonca *limes* ako feminínium (s. 417, 423).

Pozornosť pri korektúre unikli *fallax* miesto „fallax“ (s. 185), *Achileis*, *Staliova* miesto „Achilleis“, „Statiova“ (s. 280); básnik *Fókylidés* figuruje správne v registri, ale chybné v texte (s. 174). Nezdá sa mi terminologicky presné označiť prijatie svätca v nebi ako jeho *nanebovstúpenie* (s. 412) a ani Tertuliána by som nepočtil titulom *církevní otec* (s. 356). Ignorovanie tradičného zalamovania elegických distichov, ktoré pozorujeme aj v tejto knihe (s. 173, 187, 202, 287), už akosi patrí medzi zlozvyky súčasného vydavateľského spracovania rukopisov.

Šubrtova *Římská literatura* stojí v každom prípade za pozornosť nielen študentskej obci, ktorej je zrejme predovšetkým určená, ale aj širšiemu zainteresovanému publiku.

Daniel Škoviera